

Skriveøvelse 1 – Hvad er viden?

Indledning

Det bedste sted at starte når man skal besvare et spørgsmål, er at analysere spørgsmålet og evt. formalisere det hvis det er kompliceret.¹ Meget sludder er kommet ud af ikke at starte med at gøre dette.² Uheldigvis er alle tre spørgsmål til denne opgave dårlige spørgsmål. De to sidste fordi at ordet ”objektivt” (eller en bøjning af det) er brugt. Dette ord er særligt problematisk og burde undgås for næsten enhver pris.³ Jeg valgte det første spørgsmål fordi at det var det mindst problematiske spørgsmål.

Jeg kunne have skrevet en kedelig, ordinær opgave om nødvendige og tilstrækkelige betingelser af viden og inddraget filosoffer som Gettier, Russell, Sosa, Feldman og Moore. I stedet gjorde jeg noget andet. Forvent ikke en normal JTB+/reliabilism analyse med eksempler og modeksempler hvor interessant dette foretagende end måtte være. Min analyse og diskussion er sproglig da jeg mener at spørgsmålet er sprogligt.

Analyse af spørgsmålet ”Hvad er viden?”

(S1) ”Hvad er viden?”⁴

Spørgsmålet ser tilsyneladende ud til at dreje sig om hvad viden er. Et spørgsmål til sammenligning kunne være

(S2) ”Hvad er en ko?”

1 Dog ser det ikke ud til at logikken om at spørgsmål og svar er kommet ret langt. Feltet kaldes for erotetik, og jeg finder det meget spændende. En af grundene er nok den udbredte holdning om at spørgsmål og svar ikke er sandhedsbærere / udtrykker sandhedsbærere (propositioner). En holdning som heller ikke ser ud til at blive givet meget omtanke, på trods af det svære i at 'harmonisere' holdningen med Loaded Question Fallacy. Se Gary N. Curtis, Fallacy Files, <http://www.fallacyfiles.org/aboutgnc.html>

2 Spørgsmålet ”Hvad var der før tiden begyndte” er det første jeg tænker på.

3 Der er nogle ord man kan bruge i stedet. Hvis man mener upartisk, så er ordet ”upartisk” velegnet. Hvis man har en eller anden præcis idé om at det er uafhængigt af sindet / et sind, så bliver man nødt til at forklare det og ikke overlade det til tolkningen af en meget flertydigt adjektiv. At anvende ordet ”objektivt” alene er obscult.

4 Jeg anvender citationstegn til at snakke om sætninger og ord samt til at citere med.

Et slags uskyldigt, fagligt spørgsmål. Men man kan lige så godt anse det som værende et sprogligt spørgsmål, nemlig ensbetydende med spørgsmålet

(S3) ”Hvad betyder ordet ”viden”?”

og dette er ganske åbenlyst et spørgsmål om sprog. Ligeledes omhandler (S2) sprog og vi kan kikke på den ækvivalente version af (S2)

(S4) ”Hvad betyder ordet ”ko”?”

Folk som stiller spørgsmålene (S1) og (S2) blot ser ud til at være i tvivl om hvad ordene betyder⁵. Ved at kikke i stedet på spørgsmålene (S3) og (S4) gør man blot dette tydeligere.

En stor fordel ved at indse at der er tale om sprog er, at man hurtigt kan indse at der kan være flere forskellige betydninger af samme ord, og at det derfor kan være et håbløst projekt at finde en definition som dækker alle betydningerne. Sokrates er kendt for sine plagerier af folk for at give ham en definition af ord som er flertydige eller uklare, en umulig opgave (fx ”retfærdighed”)⁶.

Fra ”viden” til ”knowledge”

Jeg skifter nu til at snakke om det engelske ord ”knowledge” i stedet for at snakke om det danske ord ”viden”. Der er to grunde til at dette. For det første, der er en mangel på danske ordbøger som beskriver de mange forskellige betydninger af ordet ”viden”.⁷ For det andet, så er formålet med at svare på spørgsmålet ”hvad er videns?” formentlig at lære os om den anglo-saksiske praksis med at analysere ordet ”knowledge”.

Ordet ”knowledge”

Når filosoffer⁸ analyserer ordet ”knowledge”, så er de typisk interesserede i én betydning af ordet blandt mange. Den betydning som ofte optræder sammen med præpositionen ”that” og som derfor nogle gange (ganske fangende) kaldes for ”knowing-that”. Nu er det dog således at ”that” ikke altid forefindes når der alligevel er tale om denne betydning, så det kan være en idé at finde et andet term for denne betydning af ”knowledge”. Siden at en del filosoffer mener at det som man ved (og tror,

⁵ Medmindre at de stiller spørgsmålet retorisk, eller som her, i forbindelse med en opgave.

⁶ Dette gør han i *The Republic*. Se Eric Brown (2009).

⁷ Politikens Nudansk Ordbog (2005) giver fx blot denne definition af ”videns” ”alt hvad en person el. gruppe ved om et bestemt emne” synonymer: kundskab, lærdom, indsigt, kendskab.

⁸ Følgelig vil jeg skrive ”filosoffer” og referere til dem som har analyseret ”knowledge” på en traditionel måde.

etc.) er propositioner, så kaldes denne betydning for ”propositional knowledge”. Se Swartz og Bradley (1979) for mere om dette.⁹

Men er der faktisk en klar betydning af ”knowledge” i engelsk, eller er der kun en mindre klar betydning hvor der kan være gråzoner og tvivlstilfælde? Det er min påstand, at det sidste er tilfældet. Min begrundelse findes i gode ordbøger. Vi kommer derfor ikke udenom at kikke på hvad nogle (eller blot en enkelt, pga. pladsmangel¹⁰) ordbøger skriver om ”knowledge”.

Wiktionary.org¹¹ skriver

knowledge (*countable and uncountable; plural knowledges*)

1. (obsolete) Acknowledgement. [14th-16th c.]
2. The fact of knowing about something; general understanding or familiarity with a subject, place, situation etc. [from 14th c.]
3. Awareness of a particular fact or situation; a state of having been informed or made aware of something. [from 14th c.]
4. Intellectual understanding; the state of appreciating truth or information. [from 14th c.]
5. Familiarity or understanding of a particular skill, branch of learning etc. [from 14th c.]
6. (archaic or law) Sexual intimacy or intercourse (now usually in phrase carnal knowledge). [from 15th c.]
7. (obsolete) Information or intelligence about something; notice. [15th-18th c.]
8. The total of what is known; all information and products of learning. [from 16th c.]
9. (obsolete) Notice, awareness. [17th c.]¹²

Denne ordbog nævner altså 9 forskellige betydninger af ”knowledge” på engelsk, men der er formentlig endnu flere blot mindre udbredte. Nogle af de nævnte betydninger er gamle eller på

⁹ Samt en glimrende argumentation for at det er propositioner som er sandhedsbærere og ikke sætninger eller lign.

¹⁰ Andre ordbøger giver ca. samme resultater.

¹¹ Man kan diskutere om dette er en god ordbog, men det er min erfaring at det er en glimrende ordbog. Jeg har kun været positivt overrasket over hvor god en ordbog man kan lave ved hjælp af hjælp fra mere eller mindre anonyme internetbrugere. Selvom man måske ikke kan lide dette, så bør man huske på at ordbøger stort set altid er lavet af mange personer, ellers ville det simpelthen tage for lang tid at skrive en ordbog. Læs mere om tilblivelsen af forskellige ordbøger i Seth Lerer (2007).

¹² For at spare plads, så har jeg redigeret en smule i resultaterne, således at eksemplerne er undladt. Vil man se disse, så må man selv slå ordet op i ordbogen.

anden vis unormale. Ingen af disse betydninger ser ud til at være den som filosoffer typisk har tænkt på med deres analyser. Men, det kunne jo være at det er fordi at jeg ser på det forkerte ord. Et andet relevant ord er verbet "to know", så lad os se på betydningerne af dette ord i samme ordbog.

know (*third-person singular simple present* **knows**, *present participle* **knowing**, *simple past* **knew** or **knowed** (*dialect*), *past participle* **known**, **knowen** (*archaic*), or **knowed** (*dialect*))

1. (transitive) To be certain or sure about.
2. (transitive) To be acquainted or familiar with; to have encountered.
3. (transitive, also intransitive followed by **about** or, dialectically, **from**) To have knowledge of; to have memorised information, data, or facts about.
4. (transitive) To understand (a subject).
5. (transitive) To be informed about.
6. (transitive) To experience.
7. (transitive, archaic, Biblical) To have sexual relations with.¹³

Her er der en række betydninger som kommer tæt på den betydning som filosofferne ser ud til at snakke om. Jeg tænker især på (1) og (5). Dog må man meget hurtigt indse at disse betydninger ikke har den klarhed som filosofferne ser ud til at tro, at de har. Det ser ganske simpelt ikke ud til at ordene er så præcise som mange filosoffer har forestillet sig gennem tiden. At forsøge at finde en præcis definition for et upræcist ord er selvfølgelig futilt.

Men, det kan jo være, at det blot er ordbogen som ikke er præcis nok. Dette kan man undersøge, men jeg er ikke klar over om nogen faktisk har undersøgt det. Målet er at finde ud af hvad kompetente brugere mener med ordet "knowledge" og verbet "to know". Man kunne udvælge en repræsentativ gruppe af kompetente talere af engelsk. Derefter kunne man vise medlemmerne af gruppen en række teksteksempler. Ifht. disse eksempler kunne man så spørge medlemmerne af gruppen om de mener, at det ville være korrekt at sige, at personen som er beskrevet i eksemplet ved det som personen påstår.

Undersøgelserne kunne formentlig laves på en række forskellige måder, og resultaterne ville være interessante. Når filosoffer diskuterer et eksempel, så diskuterer de blot om filosofernes sproglige intuitioner stemmer overens med eksemplet eller ej, når det som det i virkeligheden drejer sig om,

¹³ Igen har jeg redigeret resultatet lidt.

er om kompetente sprogbrugeres sproglige intuitioner stemmer overens med eksemplet eller ej.

Mit gæt er, at hvis man spørger kompetente sprogbrugere, om personer i Gettier-eksempler ved noget, så vil resultaterne være uklare. Hvis dette er tilfældet, så ville det være god grund til at tro at der ikke er nogen klar betydning af ordet således som mange filosoffer har forestillet sig. Omvendt, så hvis resultaterne er klare, så er det god grund til at tro, at ordbogen blot er uklar og at der faktisk er en klar betydning som filosofferne havde lagt mærke til. Jeg sætter således mine holdning op til empirisk test.

Har klare koncepter ingen plads i filosofien?

Man skulle måske tro, at jeg slet ikke mener, at klare koncepter har sin plads i filosofien. Dette er en fejl. Klare koncepter har bestemt sin plads i filosofien, blot måske ikke helt sådan som mange havde forestillet sig. En vigtig opgave for filosoffer er at fremstille klare koncepter, således at man kan diskutere et eller andet med klarhed. Dette er ikke underligt, da det præcis er det samme som man gør i andre akademiske discipliner. Fx ville det være umuligt at udregne fysik med en række uklare begreber om hvad fart er, hvad vægt er, og hvad kraft er. Et akademisk studie af et område kræver at man laver nogle bedre koncepter end dem som man normalt bruger. I filosofien har man også gjort dette, især i logik og områder som grænser op til logik fx formal epistemology.

Min modvilje mod traditionel analyse er en irritation over at folk blot ser ud til at antage, at der er en eller anden klar betydning af ordet og det er filosofernes opgave at finde den. I mange tilfælde er der ingen klar betydning af et vigtigt ord (fx "moral"), og vi er nødt til at opfinde et klarere koncept hvis vi vil studere emnet seriøst.

Et eksempel på dette er fri vilje / determinisme diskussionen. Denne diskussion er næsten udelukkende et resultat af sprogforvirring. Dagligdags betydningerne af "fri vilje" (eller blot "fri" og "vilje") er ikke klar, så hvis man kikker på situationer og spørger om der er en konflikt med et andet koncept som heller ikke er klart (det om naturlove), så er resultatet uundgåeligt en masse forvirring og sludder. Det der er brug for, er nye og klare koncepter, så man kan få en brugbar analyse. Se fx Swartz (2003) for en lang diskussion af begrebet "naturlov" og dets konsekvens for fri vilje determinisme diskussionen.

Bibliografi

Matthias Steup, *The Analysis of Knowledge*, The Stanford Encyclopedia of Philosophy (Fall 2008 Edition), <http://plato.stanford.edu/entries/knowledge-analysis>

Earl Conee and Richard Feldman, *Evidentialism: Essays in Epistemology*, 2004.

Francis M. Cornford, *Plato's Theory of Knowledge*, Library of the Liberal Arts, 1957.

Ludwig Wittgenstein, *Philosophical Investigations*, 1953.

Eric Brown, "*Plato's Ethics and Politics in The Republic*", The Stanford Encyclopedia of Philosophy (Winter 2010 Edition), <http://plato.stanford.edu/entries/plato-ethics-politics/>

Christian Becker-Christensen (red.), *Politikens Nudansk Ordbog*, 2005.

Norman Swartz & Raymond Bradley, *Possible Worlds: an Introduction Logic and its Philosophy*, 1979, <http://www.sfu.ca/~swartz/pw/index.htm>

Norman Swartz, *The Concept of Physical Law*, 2003, <http://www.sfu.ca/~swartz/physical-law>

Seth Ilerer, *Inventing English: A Portable History Of The Language*, 2007.

Gary N. Curtis, *The Fallacy Files* (website), <http://www.fallacyfiles.org/>